

Kronikk

Ønske om forskning

KRONIKK: Stortingsmeldingen om forskning er i større grad et *Ønske om forskning* enn å vise at det er *Klima for forskning* i dagens regjering, skriver Lars Holden, styremedlem i Forskningsinstituttene fellesarena og leder av Norsk Regnesentral.

Forskningsmeldingen gir en god analyse av forholdene i norsk forskning. Den påpeker behovet for både anvendt og grunnleggende forskning innen en rekke globale problemstillinger, helse og velferd.

Finanskrisen gir en ekstra begrunnelse for å satse på næringsrettet forskning. Her skal det settes både innen strategiske områder og bredt faglig og geografisk. Videre varsler meldingen om flere nødvendige vurderinger av forskningssystemet.

Forskningsinstituttene fellesarena (FFA) som er foreningen for alle forskningsinstitutter med statlige basisbevilgninger og utgjør ca 80 prosent av instituttsektoren, har flere kritiske kommentarer til meldingen.

Meldingen har ingen klar ambisjon. Målene fra den forrige meldingen, *Vilje til forskning*, at 3 prosent av BNP skal brukes til forskning innen 2010 og at det offentlige skal finansiere forskning tilsvarende 1 prosent BNP, skyves ut som langsiktige mål uten å erstattes av andre tallfestede mål.

Meldingen er dermed i større grad et *Ønske om forskning* enn å vise at det er *Klima for forskning* i dagens regjering. For de aller fleste enkeltsaker planlegges det å fortsette eksisterende tiltak eller vurdere nye. Det varsles bare økning på meget få områder. Meldingen tyder ikke på at regjeringen har en bevisst opptrappingsplan for forskningen.

Faglige prioriteringer

FFA slutter opp om de fem strategiske målene; globale utfordringer, helse, velferd og næringsrettet forskning både strategisk og for hele landet. Dette er helt sentrale utfordringer der det trengs både grunnleggende og anvendt forskning. De fleste institutter er opprettet av det offentlige for å arbeide med disse eller beslektede problemstillinger.

Formålet til de forskjellige instituttene er nettopp forskning og utvikling innen blant annet miljø, helse/velferd, næringsrettet forskning og kunnskapsbasert forvaltning. Med sin kompetanse, laboratorier, datainnsamling og erfaring bygget opp gjennom mange år, har forskningsinstituttene særlige forutsetninger for å gi viktige bidrag innen disse feltene.

Vi merker oss styrkingen av næringsrettet forskning. Mange av forskningsmiljøene har, som en direkte følge av finanskrisen, fått kansellert eller utsatt forskningsoppdrag i et omfang som utgjør opp til 10-15 prosent av sin årlige omsetning. Her er det nødvendig med tiltak for å sikre viktige forskningsmiljøer slik meldingen varsler at en skal vurdere.

Konsekvent instituttpolitikk

De fire tverrgående målene i meldingen; forskningssystem, kvalitet, internasjonalisering og utnyttelse av resultater er viktige for instituttene og FFA støtter denne prioriteringen.

FFA mener basisbevilgningen til forskningsinstitutter bør styrkes. Den forrige forskningsmeldingen varslet en opptrapping av basisbevilgningene, mens denne meldingen sler bare at basisbevilgningene skal evalueres om 3 år.

Videre sler meldingen at norske miljøer har mindre basisbevilgning enn sammenlignbare miljøer internasjonalt, at vi må se på den internasjonale konkurransesituasjonen og at instituttene er dominerende når det gjelder Innsatsen Innen EU-rammeprogrammer. Meldingen konkluderer, som den forrige meldingen, med at "Instituttsektoren fungerer godt og utgjør et fortrinn ved det norske systemet".

Konklusjonen burde vært å foreslå en opptrapping i basisbevilgningene. Nå er utvikling at instituttsektoren utfører en stadig mindre andel av den totale FoU utført i Norge på grunn av svekkede rammevilkår. En økning av basisbevilgningen er en effektiv måte å styrke de mange mindre og meget dyktige fagmiljøene vi har innen sektoren.

FFA ønsker en forskningspolitikk der det er samme rammebetingelser for alle som utfører sammenlignbare aktiviteter. Da får vi best utnyttet bredden av miljøer og kompetanse både innen hele instituttsektoren og mellom sektorene. Rekruttering til forskningen blir helt sentralt framover. Det er imidlertid viktig at også det utnyttede potensialet i instituttsektoren representerer, blir tatt i bruk. Instituttsektoren har et omfattende datamateriale og erfaringer og kompetente forskere som gjerne bistår i veiledning og utdanning

Tora Aasland presenterte stortingsmeldingen Klima for forskning den 24. april

Tema

Forskningsfinansiering

Forskningspolitikk

Relaterte saker

Selvsagt andeforskning

Interessekonflikter i kreftforskning

3800 studieplasser mot ledighet

- Forverret forskersituasjon

Fikk ikke visum til forskerkonferanse

Kritisk i høringsrunden

Nye regioner for forskning

Arbeider for frie forskningsdata

Obama satser milliarder på global folkehelse

Å sage av petroleumsgreina

På forsiden nå

Dårlig tid? Få samboer, men ikke barn

"Biip...skurr...unnskyld meg?"

Den nye kampen om månen

1,6 milliarder tonn CO2 er forsvunnet

Fred mot naturkatastrofer

Ulrik lederstil på sykehusene

Selvsagt andeforskning

Håp om global avtale mot pandemier

Siste blogginnlegg:

Fotballgalskap

Faen heller!

Det enkle er ofte det beste...

Finn din stilling

Når asken aldri kommer

Madrasati - fremtiden for Midt-Østen?

Nynorsk på forskning.no - tankar frå ein tvimælt synsar

Klima for Stoltenberg eller for forskning?

Libido i barneboka

av doktorander. Vi forventer også at finansieringssystemet i større grad vil stimulere til samarbeid mellom de forskjellige sektorer og likere vilkår enn vi har i dag.

Øke kvaliteten i forskningen

FFA støtter tiltak for å øke kvaliteten av forskningen. Vi vil gjerne styrke finansieringen av frie prosjektmidler. Men det er ikke bare i disse programmene det er mange gode søknader som får avslag i Forskningsrådet. Selv Innen klimaprogrammet og IKT-forskningen, som er høyt prioriterte områder, blir det gitt avslag til nærmere 90 prosent av søknadene. De aller fleste søknadene kommer fra meget solide fagmiljøer.

FFA støtter fortsatt satsing på elitemiljøene gjennom de ulike sentrene (SFF, SFI og FME). Dette gir muligheter for konsentrasjon og langsiktighet i forskningen. Vi merker oss at Forskningsrådet skal se på hvordan man skal bevare de miljøene som nå er bygget opp. Samtidig skal man se på hvordan man kan støtte de mange små og meget gode gruppene og bygge opp nye gode forskningsgrupper.

Norsk deltagelse i EUs-forskningsprogrammer

Instituttene står for den største delen av prosjekter som finansieres internasjonalt. Instituttene mottar 38 prosent av den internasjonale finansieringen til norske deltagere i EUs 6. rammeprogram (RP) og foreløpige rapporter viser at denne andelen er voksende i 7RP.

Meldingen understreker at instituttene rammebetingelser må vurderes nærmere da instituttene gjennomslagskraft i 7RP ser ut til å ha blitt svekket. Med lav basisbevilling og press på timeprisen fra EU-kommisjonen, er flere norske forskningsinstitutter nå i en situasjon hvor en alvorlig må vurdere fortsatt deltagelse i EU-prosjekter. Nå gir prosjektene høy økonomisk risiko og svak kostnadsdekning.

Dette vil i så fall bryte radikalt med de overordnede forskningspolitiske mål om internasjonalisering av norsk forskning. Videre er det usikkert hvordan endring av skattestatus for de norske instituttene vil endre rammevilkår innenfor EU-forskning på sikt.

Forskning og anbudsregler

Offentlig forvaltning gir ofte forsknings- og utviklingsoppdrag på anbud. Det medfører svært høye transaksjonskostnader, og at prisen presses ned slik at man verken får gode tilbud eller bidrar til å bygge opp gode forskningsmiljøer. Det hemmer dessuten idéskapningen at gode ideer ofte må ut på anbud for opphavspersonen i beste fall får anledning til å konkurrere om mulighetene til å gjennomføre sin egen forskningsidé.

Anbudskonkurransen mellom oppdragsforskningsmiljøer er også til hinder for den åpne, kritiske dialogen som normalt burde finne sted innen og mellom vitenskapelige miljøer. Av disse grunner gir EU-traktatens bestemmelser om offentlige anskaffelser unntak for forskningsvirksomhet. Våre naboland utnytter dette til langsiktig kompetanseoppbygging.

I Norge praktiseres et regelverk som gir vesentlig større transaksjonskostnader enn EØS-avtalens bestemmelser om offentlige kjøp. Anbudsgrensene bør heves til EØS-terskelen, og unntaksmulighetene i EØS-regelverket bør utnyttes. Slik kan man tilby stabile rammevilkår og bygge opp gode forskningsmiljøer også innen den norske instituttsektoren. Dette har forvaltningen stor nytte av både på kort og lang sikt.

Skatt for forskningsinstitutter

Det innføres nå skatteplikt for forskningsinstitutter, ikke som et resultat av en bevisst politikk med endring av loven, men som et resultat av manglende politikk. Hvert enkelt skattekontor gjør en skjønnsmessig vurdering. Det gir en vilkårlig behandling, overbelastning av skatteetaten og rettssystemet og en sysselsettingspolitikk for skatteadvokater. I dag betaler 20 prosent av instituttene skatt, 50 prosent betaler ikke skatt og 30 prosent er til vurdering.

FFA hadde forventet at forskningsmeldingen skulle varsle skattefritak for forskningsinstitutter med statlig basisfinansiering. Dette er et prinsippsspørsmål innen forskningspolitikken. Skatteplikt kan medføre at det ikke er like naturlig for instituttene å skille ut kommersiell aktivitet slik mange institutt har gjort de siste årene. Hvis kommersiell aktivitet ikke skilles ut, risikerer vi å få et samrøre mellom instituttsektoren og privat sektor i løpet av få år. Det kan svekke instituttene prioritering av sin samfunnsrolle.

Skatteplikt for forskningsinstitutter vil bety en konkurransevridning i forhold til UoH-sektoren, statlige institutter og ikke minst i forhold til internasjonale forskningsinstitutter, som har langt bedre rammebetingelser og ikke skatt.

Ønske, klima eller vilje

Forskningsmeldingen har en god analyse av situasjonen i norsk forskning og gjennomgående tilfredsstillende prioriteringer. Men det er usikkert om det fortsatt er *Vilje til forskning*, om det er *Klima for forskning* i regjeringen, eller om regjeringen bare har *Ønsker om forskning*.

FFA mener at må gjennomføres en bevisst forskningspolitikk. Skatteplikt for instituttene er manglende politikk, og at regjeringen ikke vil tallfeste mål for ambisjonene i forskningspolitikken, er heller ikke et godt tegn.